

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 002.2(311):338.24

СТАТИСТИЧНА БІБЛІОГРАФІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПРОБЛЕМ ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

**Л.І. Гальків, доктор економічних наук, Д.В. Гришук.
Львівська комерційна академія**

© Гальків Л.І., 2016.

© Гришук Д.В., 2016.

Статтю отримано редакцією 04.02.116

Вступ. За сучасних реалій традиційних підходів менеджменту недостатньо для забезпечення стратегічно правильних рішень. Серед інноваційних інструментів ефективізації управління підприємством чільне місце посідає процесно-орієнтований метод, основоположними принципами якого є: адекватне реагування на зовнішні впливи; партнерський підхід у взаємодії з контрагентами; клієнто-орієнтований характер функціонування; висока якість організації процесів, їх постійне вдосконалення; ефективна система мотивування праці персоналу, його відповідальність за результати праці; відкритість і прозорість підприємства перед працівниками. Цей метод «ґрунтується на процесному підході до безперервного управління системою взаємопов'язаних процесів, який відіграє роль систематизуючого елемента» [1, с. 6], що враховує досягнення всіх наукових концепцій менеджменту і уможливорює перенесення основних акцентів на оптимізацію управлінських рішень.

Оскільки дисертаційні роботи віддзеркалюють рівень розвитку науки в країні, то ретроспективний і змістовний їх розгляд дасть можливість не лише ознайомитися з надбаннями наукової думки у руслі певної тематики та напрацюваннями попередників, але й визначити подальші ніші розвитку наукових досліджень [2, с. 88].

Огляд останніх досліджень і публікацій. Термін «статистична бібліографія» ввів Е. Хулме, проектуючи його на спеціальний лекційний курс у Кембриджському університеті. М. Низовий позначає цим терміном різновид практичної наукової діяльності, «... що притаманними їй прийомами й методами розкриває кількісну сторону процесів підготовки, випуску, розповсюдження та використання творів друку (документів) у конкретних умовах місця й часу з метою поглиблення їхньої якісної характеристики» [3, с. 5].

Окремі теоретико-методологічні та прикладні аспекти бібліографічного та бібліометричного аналізу розглядали О. Бережняк, О. Воверене, О. Кобелева, М. Костенко,

І. Маршакова-Шайкевич, О. Проніна, О. Пенькова, Г. Сілкова, О. Степанюк, В. Тютюнник та інші. Проте застосування цих аналітичних прийомів у площині науки процесно-орієнтованого управління не знайшло достатнього поширення. Праці [1; 4] спонукали до поглибленого аналізу масиву оприлюднених авторефератів дисертаційних робіт на предмет інформування про специфіку наукових розвідок в царині процесно-орієнтованого менеджменту.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виявленні типологічних рис та закономірностей динаміки вітчизняних наукових досліджень з тематики процесно-орієнтованого управління, виходячи зі статистичної бібліографії авторефератів дисертаційних робіт.

Основний матеріал і результати. Станом на 14 січня 2016 р. електронна база авторефератів дисертацій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за запитом «процесно-орієнтоване управління», виділила лише три позиції. Перша [4] і друга [5] безпосередньо пов'язані із цією методологією на підприємствах відповідно роздрібної торгівлі і електропостачання. Третя робота [6] стосується маркетингово-орієнтованого управління рекреаційними підприємствами. Об'єднує ці позиції доволі вузький часовий розрив видання і певна «молодість» робіт.

Виходячи з того, що стрижневою ідеєю, підґрунтям процесно-орієнтованого управління є процесний підхід як системоутворюючий елемент для інтеграції сукупності методів оптимізації управління [7, с. 7], основних досягнень сучасних концепцій і теорій, наступним нашим запитом була сукупна комбінація слів «процес» і «управління». На такий запит отримано 104 позиції електронного каталогу. З одержаного переліку тільки у дев'яти роботах (крім трьох вищезазначених) тематика безпосередньо пов'язана з процесним підходом до управління. Аналіз наукової новизни, задекларованої у цих роботах, виявив:

– у роботі [8] обґрунтовано структурно-процесний підхід до управління якістю медичної допомоги;

– у праці [9] розроблено теоретико-методичні підходи до процесної організації корпоративного управління розвитком оператора телекомунікацій; удосконалено суть категорій «бізнес-процес», «процесна організація»; запропоновано методику оцінювання збалансованості системи процесно-орієнтованого управління;

– у роботі [10] узагальнено засади впровадження та оцінювання ефективності системи процесного управління бізнесом; ідентифіковано категорії «бізнес-процес», «процесне управління»; здійснено типологізацію бізнес-процесів на підприємствах з виробництва меблів;

– у праці [11] визначено напрями розвитку принципів процесного підходу щодо управління якістю промислового виробництва; розроблено типову функціонально-процесну систему виробництва;

– у роботі [12] висвітлено теоретичні засади процесно-орієнтованого підходу до управління витратами у рослинництві; розкрито зміст витрат бізнес-процесу, подано їх класифікацію та удосконалено методику аналізування; обґрунтовано процедуру інформаційно-організаційного забезпечення управління витратами бізнес-процесів у сільгоспідприємствах;

– у праці [13] побудовано, апробовано і розроблено методику оцінювання моделі управління конкурентоспроможністю підприємства, що базується на процесному підході;

– у роботі [14] узагальнено теоретико-методологічні та прикладні засади управління розвитком виробника металопродукції на основі процесних інновацій; оцінено його здатність до впровадження такого роду інновацій;

– у праці [15] розроблено методичний підхід до організування системи управління якістю бізнес-процесів на підприємстві; побудовано оптимізаційну модель вибору контрольних точок якості бізнес-процесу, а також змодельовано розвиток бізнес-процесу;

– у роботі [16] досліджено різнобічні аспекти формування організаційно-економічних механізмів управління комбікормовим підприємством на підставі процесного підходу; визначено методику оцінювання ефективності управління окремими процесами; змодельовано оцінювання впливу господарських процесів на ефективність управління підприємством.

Опрацювання даних решти 92-х позицій бібліографічного каталогу виявило, що у 34-х роботах поняття процесного (процесно-орієнтованого) підходу до управління використовується поза межами наукової новизни. Серед 59-ти робіт, що залишилися, значна

кількість авторів позиціонує свій внесок у науку застосуванням процесного підходу як засобу вдосконалення управління окремими об'єктами: Н. А. Азьмук – малим підприємством; А. М. Балашов – державними установами; С. В. Білощицька – ВНЗ; Н. Е. Подвальна – готельними підприємствами; Ю. О. Оліфірова – бюджетуванням грошових коштів; О. Л. Єськов – трудовою мотивацією; Л. М. Стиренко і С. М. Воронін – організаційними структурами; О. І. Фурсов – основними засобами; Л. Г. Кльоба – банківською інвестиційною діяльністю; Н. О. Макухіна – комерційною діяльністю; Ю. С. Папіж – ресурсним потенціалом; В. А. Білошапка – кар'єрою; І. Ю. Косуля – комунікаціями; О. В. Сергеева – економічною стійкістю; Г. І. Половінкін – господарською діяльністю; Є. Ю. Владимирська, Н. В. Геліч, С. О. Белінська, Г. О. Бурдельна, Г. С. Ейбен, О. І. Стогул, О. Ю. Палеха – якістю окремих видів товарів та послуг. Окреме місце посідають роботи Й. В. Канака і Т. М. Кондрашової, присвячені моделюванню бізнес-процесів фінансового планування і бюджетування.

Низка науковців процесний підхід доповнюють іншими інструментами (приміром, Л. М. Сакун – наскрізною логістикою; А. М. Вознюк і О. В. Якименко – суб'єктивним підходом, А. Г. Іващенко і Л. В. Сачинська – структурним та функціональним підходами). О. А. Миколок розробляє систему управління ефективністю енергоспоживання, поєднуючи системний, процесно-орієнтований й об'єктно-цільовий підходи; Н. Г. Метеленко обґрунтовує концепцію внутрішнього господарського механізму на підставі комплексного використання системно-цільового, процесного, функціонально-технологічного підходів; К. М. Азізова уточнює визначення поняття «контролінг капіталу підприємства», представляючи його з точки зору системного та процесного підходів. М. В. Кадничанський при формуванні організаційно-економічного механізму корпоративного управління поєднує вартісно-орієнтований, клієнто-орієнтований, процесно-орієнтований та інноваційно-освітньо-орієнтований профілі.

Дані по дисертаційних роботах, серед елементів наукової новизни вказується доробок у царині процесного/процесно-орієнтованого управління, наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Виокремлення наукової новизни в царині процесного/процесно-орієнтованого управління у вітчизняних дисертаційних роботах

№	Рік/спеціальність/автор	Елемент наукової новизни
1	2	3
1	2001/ 08.06.02/ Лещій В. Р.	Розроблено механізм процесно-орієнтованого управління накладними витратами.
2	2005/08.06.01/ Прищепа В. О.	Наведено методичний підхід до розроблення процесно-орієнтованих систем менеджменту якості наукових установ.
3	2005/08.06.01/ Калиновська Л. Є.	Уточнено процесну модель управління якістю торговельного підприємства.
4	2005/08.06.01/ Крамчанінова М. Д.	Наведено методіку застосування процесно-орієнтованого підходу до системи управління.
5	2006/05.13.22/ Дорош М. С.	Розроблено процесно-орієнтовану модель управління інноваційними проектами.
6	2006/05.13.22 / Рудзінська О. В.	Розроблено процесну модель управління якістю органу із сертифікації дорожніх транспортних засобів.
7	2007/08.00.11/ Кирилишен Я. В.	Визначено завдання менеджменту бізнес-процесів і розроблено концепцію організації процесного менеджменту.
8	2007/05.13.22/ Ігнатенко Д. О.	Проаналізовано засади управління проектами щодо надання послуг з використанням процесно-орієнтованих систем.
9	2007/08.00.04/ Маліков А. В.	Запропоновано концепцію синтезу системи управління з використанням процесного способу відображення систем.
10	2008/08.00.04/ Назаренко В. В.	Удосконалено механізм прийняття управлінських рішень на засадах процесного менеджменту.

1	2	3
11	2008/08.00.04/ Капарулін І. С.	Висвітлено систему управління інноваційним розвитком підприємства у вигляді об'єктно-процесної системи.
12	2008/15.00.01/ Братішко Ю. С.	Побудовано інтегровану систему управління трудовим потенціалом з використанням процесних технологій.
13	2009/15.01.02/ Івченко О. В.	Запропоновано процесно-орієнтовану модель управління якістю системи інструментальної підготовки виробництва.
14	2009/05.13.06/ Дьомін М. К.	Удосконалено метод обстеження моделі інформаційно-управлінської архітектури підприємства з процесно-орієнтованою системою управління.
15	2010/08.00.04/ Плугарь О. В.	Проведено дослідження суті процесного управління.
16	2010/08.00.04/ Хатікова З. В.	Розроблено процесну модель ефективного управління іміджем підприємств сфери туризму.
17	2010/15.00.01/ Дьякова Л. Ю.	Розроблено процесну модель управління розвитком персоналу аптечних закладів.
18	2011/08.00.04/ Краснокутська Н. С.	Викладено функції та розроблено процесну модель управління потенціалом торговельного підприємства.
19	2013/08.00.04/ Тохтамиш Т. О.	Досліджено процесно-орієнтоване управління малими підприємствами за сучасних умов господарювання.
20	2015/08.00.04/ Полінкевич О. М.	Розроблено механізм, парадигму і стратегію управління бізнес-процесами підприємств.
21	2015/08.00.04/ Буратчук Н. Ю.	Обґрунтовано необхідність використання процесно-орієнтованого підходу в управлінні робочим капіталом.

Динаміка виконання дисертаційних досліджень (рис.1) свідчить про їх відсутність до 2001 р. і відносно несуттєву варіацію щорічної кількості робіт протягом 2005–2015 рр. Тенденція наростаючого підсумку кількості досліджень апроксимується висхідним трендом із середньорічним приростом на дві позиції. Це вказує на те, що науковий інтерес до проблематики процесного/процесно-орієнтованого управління не згасає й вона має перспективи подальшого розгляду як у кандидатських, так і в докторських дисертаціях.

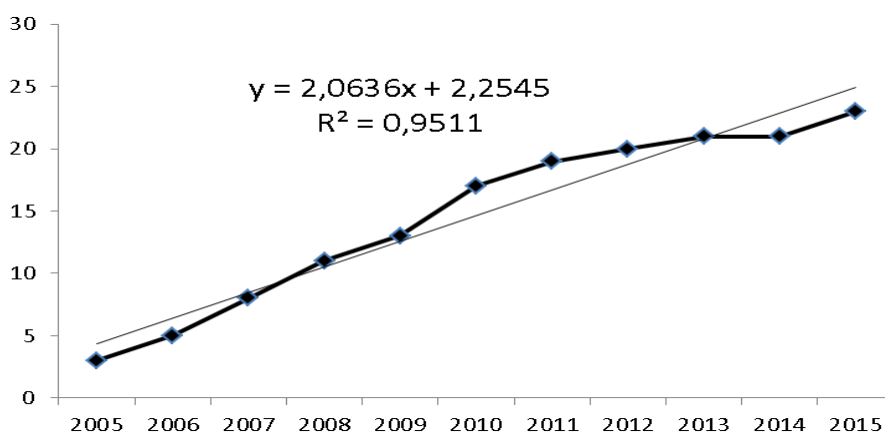

Рис. 1. Динаміка дисертаційних робіт, пов'язаних із дослідженнями процесного/процесно-орієнтованого управління в Україні за 2005–2015 рр.

У структурі аналізованих робіт лівова частка припадає на економічні науки. Серед останніх домінує спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (08.06.01 – економіка організація і управління підприємствами), з якої захищено понад 75% дисертацій.

Висновки. На підставі вивчення вітчизняних дисертаційних робіт виявлено:

- 1) процесно-орієнтований метод є інноваційним інструментом ефективізації управління підприємством;
- 2) процесний підхід до управління популяризується вітчизняною наукою і знаходить полівекторне застосування;
- 3) науковий інтерес до проблематики процесного/процесно-орієнтованого управління характеризується висхідною динамікою;
- 4) подальші наукові розвідки, пов'язані з процесно-орієнтованим управлінням, мають перспективи в царині науки економіки та управління підприємствами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карпенко Є. А. Процесно-орієнтоване управління підприємствами роздрібною торгівлі: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Є. А. Карпенко; [ВНЗ Укоопспілки «Полтав. ун-т економіки і торгівлі»]. – Полтава, 2011. – 20 с.
2. Гальків Л. І. Наукові дослідження з проблем людського капіталу в Україні: обґрунтування актуальності проблематики його втрат / Л. І. Гальків // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький: Хмельницький національний ун-т. – Серія: Економічні науки. – 2012. – № 3. Т.1. – С. 88–93.
3. Низовий М. Українська статистика друку: основні етапи становлення та розвитку / М. Низовий. – К. : Кн. палата України, 2002. – 96 с.
4. Тупкало С. В. Процесно-орієнтоване управління підприємством: бізнес-цільовий підхід: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / С. В. Тупкало; [МОНМС України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»]. – К., 2012. – 20 с.
5. Одрехівський М. В. Маркетингово-орієнтоване управління рекреаційними інноваційними підприємствами: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 / М. В. Одрехівський; [Донец. нац. ун-т]. – Донецьк, 2010. – 40 с.
6. Зюков О. Л. Обґрунтування структурно-процесного підходу до управління якістю стаціонарної медичної допомоги онкологічним хворим в Україні: автореф. дис. ... д-ра мед. наук: 14.02.03 / О. Л. Зюков; [Нац. мед. ун-т ім. О.О. Богомольця МОЗ України]. – К., 2009. – 36 с.
7. Коваль В. В. Процесна організація корпоративного управління діяльністю операторів телекомунікацій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 03.00.04 / В.В. Коваль; [Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С. Попова]. – О., 2009. – 20 с.
8. Бортнік А. М. Процесне управління бізнесом (за матеріалами меблевих підприємств Київського регіону): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / А. М. Бортнік; [Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана]. – К., 2010. – 20 с.
9. Горчакова О. М. Розвиток системного та процесного підходів до управління якістю промислового виробництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / О. М. Горчакова; [Донец. нац. техн. ун-т]. – Донецьк, 2010. – 20 с.
10. Ющишина Л. О. Управління витратами бізнес-процесів рослинництва в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Л. О. Ющишина; [Львів. нац. аграр. ун-т]. – Л., 2010. – 20 с.
11. Котлик А. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства на основі процесного підходу: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / А. В. Котлик; [Харк. нац. екон. ун-т]. – Х., 2009. – 20 с.
12. Курносова О. О. Управління розвитком підприємств на основі процесних інновацій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / О. О. Курносова; [Донец. нац. ун-т]. – Донецьк, 2011. – 20 с.
13. Безгін К. С. Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / К.С. Безгін; [Приазов. держ. техн. ун-т]. – Маріуполь, 2009. – 20 с.
14. Козаченко О. А. Формування організаційно-економічного механізму процесного

управління діяльністю комбікормових підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / О.А. Козаченко; [Житомир. нац. агрокол. ун-т]. – Житомир, 2009. – 20 с.

UDC 002.2(311):338.24

Galkiv Lubov, Doctor of Economics, Professor of Finance and Credit Department. Grischuk Diana post-graduate of Finance and Credit Department. Lviv Academy of Commerce. **Statistical bibliography of scientific research on process-oriented management in Ukraine.** It carried out a bibliographic and bibliometric analysis of domestic dissertation research on process-oriented management. Obtained typological features of scientific novelty. Systematized dissertations on the specialty and chronology. Proved the urgency and prospects of dissertations in the field of application of process management tools to improve the efficiency of economic activity of business structures.

Keywords: management, process approach, process-oriented management, statistics, bibliometric, bibliography.

УДК 002.2(311):338.24

Гальків Любовь Ивановна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансов і кредиту. **Гришук Диана Валерьевна**, аспірантка кафедри фінансов і кредиту. Львівська комерційна академія. **Статистическая библиография научных исследований по проблемам процессно-ориентированного управления в Украине.** Осуществлен библиографический и библиометрический анализ отечественных диссертационных исследований по проблемам процессно-ориентированного управления. Выделены типологические признаки научной новизны. Систематизированы диссертационные работы по специальностям и хронологии. Обоснована актуальность и перспективность диссертационных работ в области применения инструментария процессного менеджмента для повышения эффективности экономической деятельности предпринимательских структур.

Ключевые слова: менеджмент, процессный подход, процессно-ориентированное управление, статистика, библиометрия, библиография.

УДК 002.2(311):338.24

Гальків Любовь Іванівна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів і кредиту. **Гришук Діана Валеріївна**, аспірантка кафедри фінансів і кредиту. Львівська комерційна академія. **Статистична бібліографія наукових досліджень з проблем процесно-орієнтованого управління в Україні.** Здійснено бібліографічний та бібліометричний аналіз вітчизняних дисертаційних робіт з проблем процесно-орієнтованого управління. Виокремлено типологічні ознаки наукової новизни. Систематизовано дисертаційні роботи за спеціальностями та хронологією. Обґрунтовано актуальність та перспективність дисертаційних робіт у царині застосування інструментарію процесного менеджменту для підвищення ефективності економічної діяльності підприємницьких структур.

Ключові слова: менеджмент, процесний підхід, процесно-орієнтоване управління, статистика, бібліометрія, бібліографія.